

שיחות בנושאים פוליטיים – סל כלים למורה

כל נושא שיש בו שיפוט ערכי על האופן שבו ראוי שאדם ינהג בחברה, או כיצד ראוי שהחברה כולה תפעל, הוא מקור לדיון חברתי-פוליטי. דיונים בנושאים אלו מעוררים קשיים מעצם הפוטנציאל לעירור מחלוקת בנושאים רגישים. בשנים האחרונות הקושי מקצין עקב שתי תופעות: האחת, העדר מודל טוב לצעירים כיצד לקיים דיונים בנושאים רגישים, וקיומם של הרבה מודלים שליליים בקרב מובילי דעה וברשתות החברתיות. השניה, התקבעות שיח של זהויות במקום שיח של עמדות, שבמסגרתו עמדות המתווכחים נקבעות לפי השתייכות הרגשית לצד זה או אחר ולא לפי נימוקים ושכנוע רציונלי.

אחד מתפקידינו כמורים, המכינים את תלמידינו להיות בוגרים טובים יותר לעולם, הוא לחנך אותם באמצעות דיונים פוליטיים (חברתיים, לאו דווקא מפלגתיים) גם לעסוק בתכנים העולים בדיון פוליטי וגם ליכולת לקיים דיונים פוריים הנחוצים בחברה מתפתחת ומתפקדת. לשם כך חשוב לקיים דיונים באופן שמאפשר לתלמידים לרכוש את המיומנויות הדרושות לשם כך.

מהקל לכבד – בחירת הדרגתית של נושאי הדיון, מנושאים פחות קונפליקטואליים לכאלה שיותר. נושאים שמעוררים פחות מחלוקת מאפשרים לתלמידים להשתתף בדיון ולרכוש מיומנות, מבלי לברוח לויכוח של הקצנה. הם גם מאפשרים למורה להתחמק מיצירת קיטוב בכיתה או בינו לבין התלמידים. נושאים פוליטיים קלים יכולים להיות, למשל, על זכויות אזרחיות, אחריות לזולת, תקנון בית הספר וכדומה.

מותר ואסור – כללי המשחק של הדיון הפוליטי. באופן טבעי דיונים עלולים לחרוג לויכוח מקצין, ככל שהנושא רגיש יותר וככל שהמתדיינים מיומנים פחות. על מנת למנוע גלישה לתחומים לא רצויים חשוב להגדיר כללי התנהגות, ולעצור את הדיון כשמגיעים אליהם (עצירה רגעית או סופית). כללים אלה יכולים לכלול דרישה להקשבה ולהתייחסות לדברי האחרים, הגדרה של צורת הפנייה הראויה לזולת, דיבור על פי סדר, איסור על העלבה, ועוד.

מיומנות של רפלקציה תוך כדי דיון – שיח של נימוקים או שיח של זהויות? שיח נימוקים הוא שיח פורה, שיח זהויות הוא שיח מקבע. היכולת לקיים שיח של נימוקים הוא מיומנות שיש לרכוש. לכן, במהלך הדיון בכיתה אפשר לעצור מעת לעת ולהפנות את תשומת הלב של התלמידים למאפייני השיח הנוצר בכיתה – האם הם נותנים נימוקים? האם הם נשענים על עובדות? האם הם מתיחסים לנימוקים המועלים בדיון?

הכה את המומחה – פינוי המקום למומחים בנושא. דיונים פוליטיים עלולים להציב את המורה במקום לא נוח, שבהם נדרשים ידע ומומחיות בתחום, שלמורה אין את הביטחון בהם. אפשר להעזר באנשים שיש להם ידע ומיומנות, ושפחות חוששים לעמוד במעמד מתעמת עם התלמידים. אלה יכולים להיות מורים אחרים מבית הספר או מרצים מן החוץ. לשימוש באלה יש גם יתרון בכך שהתלמידים נחשפים לעמדות אחרות על דיון פוליטי.

והעיקר – לא לפחד כלל